

בס"ד. ש"פ וארא, כ"ה טבת, מבה"ח שבט, ה'תשכ"ז

(הנחה בלתי מוגה)

וידבר אלקים אל משה גו' וארא אל אברהם אל יצחק ואל יעקב (אל האבות) וגו',¹ וממשיך בכתוב ע"ד קושי השעבוד דבני ישראל במצרים עד כדי כך שלא שמעו אל משה מקוצר רוח ומעבודה קשה,² וסיום הפרשה הוא בדברי משה להקב"ה, הן בני ישראל לא שמעו אלי ואיך ישמעני פרעה ואני ערל שפתים.³ וצריך להבין, מהו הטעם שהוצרך להיות קושי השעבוד בעבודת פרך⁴ עד כדי כך שלא היו יכולים לשמוע אפילו בשורת הגאולה, דלכאורה, אף שנגזר כברית בין הבתרים ועבדום וענו אותם גו',⁵ מ"מ, אינו מובן מדוע הוצרך להיות קושי השעבוד בעבודת פרך כ"כ.

אך הענין הוא, כפי שמבאר בעל ההילולא (דכ"ד טבת) בתורה אור,⁶ שע"י שעבוד מצרים בחומר ובלבנים זכו למתן תורה, כיון ששעבוד מצרים הו"ע של בירור וזיכוך כמו כור הברזל,⁷ ולכך לא ניתנה תורה עדיין בימי אברהם, כי בימי אברהם עדיין לא נתברר ונזדכך חומריות העולם להיות המשכת אוא"ס ע"י קיום התומ"צ, עד אחר יצי"מ, שהוא כור הברזל שזיכך את ישראל ע"י קושי השעבוד בחומר ובלבנים להיות נפרד הרע מן הטוב כו', וכאשר נזדככו ישראל נזדכך ג"כ העולם וגשמיותו וחומריותו. והיינו, לפי שהחידוש דמתן תורה הוא בפעולת התורה בעולם,⁸ שהרי גם קודם מ"ת הי' ענין לימוד התורה, כדאייתא ביומא⁹ מימיהן של אבותינו לא פרשה ישיבה מהם, היו במצרים ישיבה עמהם כו', אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הי', וכן יצחק ויעקב, אלא שקודם מ"ת לא היתה הפעולה בעולם, וענין זה נתחדש במ"ת. ולכן קודם מ"ת הוצרך להיות זיכוך העולם ע"י כור הברזל דמצרים, כדי שהגילוי דמ"ת יוכל לפעול בעולם.

(6) שמות מט, א. יתרו עד, סע"א ואילך.

(7) ואתחנן ד, כ. מלכים-א ח, נא.

(8) ראה גם לקו"ש חט"ו ע' 75 ואילך.

ובכ"מ.

(9) כח, ב.

(1) ריש פרשתנו (ו, ב"ג) ובפרש"י.

(2) שם, ט.

(3) שם, יב.

(4) שמות א, יג.

(5) לך לך טו, יג.

ג) **והנה** הזיכוך דישראל שנעשה ע"י קושי השעבוד בחומר ובלבנים הוא בנוגע להגוף, שהרי הנשמה עצמה אינה צריכה תיקון כלל¹⁰, שהרי היא חצובה¹¹ מתחת כסא הכבוד וכו', ונמצא, שכל ענין שעבוד מצרים הי' בשביל הגוף. וכן הוא גם בנוגע למ"ת, שנתנית התורה למטה היא כדי לפעול על נשמה בגוף דוקא, וכדאיתא בתניא¹² שהתורה נסעה וירדה כו' עד שנתלבשה בדברים גשמיים כו' ובצירופי אותיות גשמיות בדיו על הספר כו', בכדי שכל הנשמה או רוח ונפש שבגוף האדם תוכל להשיגן בדעתה ולקיימן כו'. וכיון שהענין דמ"ת הוא בשביל לברר את הגוף, לכן הוצרך להיות קושי שעבוד מצרים בנוגע לגוף, כדי שיהי' מוכשר להגילוי דמ"ת. אך צריך להבין, מהו גודל מעלת הגוף כ"כ שבשבילו הי' הענין דנתנית התורה למטה לאחר ההכנה דשעבוד מצרים.

ד) **ולהבין** זה יש להקדים תחילה מאמר הזהר¹³ דאמר רב מתיבתא, אעא דלא סליק בי' נהורא מבטשין לי' כו', גופא דלא סליק בי' נהורא דנשמתא מבטשין לי' וכו', פי', כמו חתיכת עץ שאין האור נאחז בו הנה עי"ז שמבקעים אותו לחתיכות קטנות אזי נאחז בו האור, כך גם בגוף ונשמה, שכאשר אור הנשמה אינו מאיר בהגוף, הנה עי"ז שמבטשין את הגוף אזי נאחז ומאיר בו אור הנשמה. ומסיים בזה, גחין ר' שמעון ונשיק לעפרא, אמר מלה מלה אבתרן רדיפנא מיומא דהוינא וכו'. וצריך להבין, מהו גודל המעלה כ"כ בהאי מלה (אעא דלא סליק בי' נהורא וכו') שר"ש הי' רדיף אבתרי' מיום היותו, וכאשר שמע האי מלה, גחין ונשיק לעפרא.

ה) **ויובן** בהקדם המבואר במ"ש במאה שערים¹⁴ (שנדפס לאחרונה¹⁵, ובא' הביכלאך שהגיע לאחרונה¹⁶) בביאור סדר היום החל מסדר התפלה, דהנה, איתא בגמרא¹⁷ כי מתער אומר אלקי נשמה כו', והיינו, שע"פ נוסח הגמרא זוהי הברכה הראשונה בברכת השחר, ואעפ"כ אינה פותחת בברוך, לפי שבאה בהמשך לברכת המפיל¹⁸. ומקשה שם,

10) עץ חיים שער כו — הובא בתניא
פל"ז (מת, ב).

11) פרס שער א (שער עשר ולא תשע)
פ"ז.

12) פ"ד.

13) ח"ג קסח, א — הובא בתניא פכ"ט.

14) מה, ב. ונדפס לאח"ז באוה"ת ענינים ע' שה.

15) בסמיכות לימי חנוכה שנה זו.

16) ראה הנסמן באוה"ת שם ס"ע רצג.

17) ברכות ס, ב.

18) אבודרהם בסדר שחרית של חול — בשם הראב"ד.

דלכאורה יפלא מי הוא האומר מאמר זה (אלקי נשמה כו'), דכיון שאומר נשמה שנתת בי, הרי אין זה מאמר הנשמה, ואילו הגוף, הרי מצד עצמו הוא ללא חיות, כאבן דומם, ולא שייך שידבר מעצמו. אך הענין הוא, שזהו מאמר נפש הבהמית, שגם בה יש עשר כחות, שכל ומדות, והיא הממוצע בין נפש האלקית ובין הגוף, והיא האומרת נשמה שנתת בי כו', שהנשמה מצד עצמה טהורה היא, ואח"כ אתה בראתה, שהנשמה יורדת לבחי' בריאה, שעולם הבריאה הוא התחלת המציאות והישות, ואח"כ אתה יצרתה, שהו"ע הצורה שבה מצטיירת הנשמה, ועד שאתה נפחתה בי, בי דייקא, דהיינו בשבילי, בכדי להתלבש בנפש הבהמית ובגוף הגשמי. וממשיך, ואתה משמרה בקרבי, שצריך להיות ענין השמירה שהנשמה תישאר מחוברת עם הגוף, שהרי נפש האלקית מצד עצמה רצונה ליפרד ולצאת מנה"ב וליכלל באלקות, כמבואר בתניא¹⁹ בפירוש הכתוב²⁰ נר הוי' נשמת אדם, שהנשמה היא כמו אור הנר שחפץ בטבע ליפרד מהפתילה ולידבק בשרשו למעלה אף שעיי"ז יכבה ויתבטל אורו במציאות, כך נשמת האדם חפצה בטבעה ליפרד ולצאת מן הגוף ולידבק בשרשה ומקורה בה', הגם שתבטל שם במציאות לגמרי, ולכן צריך להיות משמרה בקרבי, שהנשמה תישאר בתוך הגוף, שזהו כח המפליא ששומר רוח האדם בקרבו וקושר דבר רוחני בדבר גשמי (כמ"ש הרמ"א²¹). ומסיים ואתה עתיד ליטלה ממני, אתה היינו אתה בעצמך, מהותו ועצמותו ית', שהוא המקור והשרש לכל המציאות, והו"ע עליית הנשמה לאשתאבא בגופא דמלכא²², שזוהי תכלית ירידת הנשמה למטה כדי שעיי"ז תבוא לעלי' זו, וזהו (ליטלה) ממני, שכל זה נעשה ע"י העבודה עם הגוף דוקא, וראי' לדבר, שהרי גם עיקר קיבול שכר הנשמה יהי' לעתיד לבוא בתחיית המתים, שאז תהי' הנשמה בגוף דוקא, כשיטת הרמב"ן²³ (דלא כשיטת הרמב"ם²⁴) שעיקר השכר דלעת"ל יהי' לנשמות בגופים דוקא, ועד שלעתיד לבוא תהי' הנשמה נזונית מן הגוף²⁵ (לא כמו עכשיו שהגוף מקבל חיות מהנשמה), והיינו, לפי שלעתיד לבוא תתגלה מעלת הגוף, ששרשו הוא למעלה מהנשמה (והיינו, שגם עכשיו שרש

19 רפי"ט.

20 משלי כ, כז.

21 אור"ח ס"ו ס"א.

22 זח"א ריז, ב.

23 שער הגמול בסופו. וראה לקו"ת צו

ח"א ע' סג ואילך. ח"ב ע' תרטז ואילך).

24 סה"מ תרנ"ט ע' צט ואילך. תרח"ץ ע' ריט.

25 ספר השיחות תורת שלום ע' 127 ואילך.

21 אור"ח ס"ו ס"א.

22 זח"א ריז, ב.

23 שער הגמול בסופו. וראה לקו"ת צו

ח"א ע' סג ואילך. ח"ב ע' תרטז ואילך).

24 סה"מ תרנ"ט ע' צט ואילך. תרח"ץ ע' ריט.

25 ספר השיחות תורת שלום ע' 127 ואילך.

הגוף הוא למעלה מהנשמה, אלא שעכשיו הרי זה בהעלם, ולעת"ל יהי' בגילוי), שלכן הנה דוקא בהגוף יכול להיות הביטול דאין עוד²⁶. ומכל זה מובן שתכלית העילוי הוא בהגוף דוקא.

ו) אמנם כדי לפעול שהגוף יהי' במעלתו, הנה על זה הוא מאמר רב מתיבתא אעא דלא סליק בי' נהורא מבטשין לי' כו', גופא דלא סליק בי' נהורא דנשמתא מבטשין לי' וכו', היינו, שצריך להיות ביטול הגוף, ועי"ז יאיר בו אור הנשמה, וכפי שמסיים בזהר, כדין נהיר נהירו דנשמתא, שמאיר האור העצמי של הנשמה, שהיא חלק אלקה ממעל ממש²⁷. וזהו שכאשר שמע ר"ש מאמר רב מתיבתא, גחין ונשיק לעפרא כו', מצד גודל התפעלות הלב שאין כלי הלב יכולים להכיל זאת (ע"ד זלגו עיניו דמעו²⁸ מפני התפעלות המוח שאין כלי המוח יכולים להכיל זאת), שהתפעלות זו היא בגלל החידוש שבמאמר זה בענין גודל מעלת הגוף, שהתגלות עצמות אוא"ס היא (לא ע"י ענינים רוחניים, אלא) ע"י הגוף דוקא.

ז) וממשיך בהמאמר²⁹ בביאור סדר התפלה, שפסוקי דזמרה הו"ע ההתבוננות בשמים וארץ וכל אשר בהם איך אתה³⁰ מחי' את כולם וצבא השמים לך משתחיים כו', ואח"כ יוצר אור בהתבוננות בביטול המלאכים ושרפים וחיות הקודש כו', ואח"כ ק"ש למסור נפשו, דהיינו למסור כל רצונותיו לעבודת ה', ואח"כ שמו"ע שהוא בביטול המציאות לגמרי.

והנה בהביטול דשמו"ע ישנו ענין ביטול הגוף, שהגוף הוא בביטול לגמרי כאבן דומם, ופשיטא שלא ירמוז בעיניו ולא יקרוץ בשפתותיו כו'³¹, ועד שהתפלה עצמה צריכה להיות באופן של קול דממה דקה³², וכמ"ש בתפלת חנה³³ (שמזה למדים בגמרא³⁴ כמה הלכתא גברוותא) וקולה לא ישמע, ואדרבה, המשמיע קולו בתפלתו הרי זה מקטני אמנה³⁵, משא"כ בפסוד"ז שצריך להיות באופן של זמרה (כשמים),

26) ואתחנן ד, לט. וראה סה"מ תרס"א ע' קצו ואילך.
 27) תניא רפ"ב.
 28) ראה זח"א צח, ב (במהני"ע). ט"ז לשו"ע א"ח סרפ"ח סק"ב (בשם זהר חדש).
 וראה גם זהר חדש בראשית ז, א.
 29) מאה שערים מו, ב. אורה"ת שם ע' שז.
 30) נחמי' ט, ו.
 31) יומא יט, ב — בנוגע לק"ש.
 32) מלכיס"א יט, יב. וראה תו"א ויגש מד, א.
 33) שמואל"א א, יג.
 34) ברכות לא, סע"א. שו"ע אדה"ז א"ח סק"א ס"ב.
 35) שם כד, ב. שו"ע שם.

בקול (ועד בקול רעש גדול) דוקא³⁶. וכמבואר במק"א שכללות החילוק בין פסוד"ז לשמו"ע הוא החילוק בין חיצוניות המדות לפנימיות המדות, שפסוד"ז הו"ע חיצוניות המדות שהם באופן של מורגש (שלכן הרי זה ברעש כו'), משא"כ שמו"ע הו"ע פנימיות המדות (וע"ד משנת"ל³⁷ בענין חסדים המגולים וחסדים המכוסים³⁸). ונוסף על החילוק בענין המדות, ישנו גם החילוק בענין המוחין, היינו, בהתבוננות שמולידה את המדות (כדאיתא בתניא³⁹ שחב"ד נקראו אמות ומקור למדות, כי המדות הן תולדות חב"ד), שיש התבוננות בהענין דקרכת אלקים לי טוב⁴⁰, שהיא באופן של הרגש עצמו, ומזה נעשה הולדת המדות באופן של חסדים המגולים, ויש התבוננות בעצם הטוב דאלקות, ללא הרגש עצמו, ומזה נעשה הולדת המדות באופן של חסדים המכוסים.

אמנם ביטול הגוף דשמו"ע הו"ע שנעשה מצד עצמו, ולא ע"י עבודה. אך ישנו גם ביטול הגוף שנעשה ע"י עבודה, וענין זה צריך להיות קודם התפלה, שזהו שאמרו רז"ל⁴¹ אין עומדין להתפלל אלא מתוך כובד ראש, הכנעה ושפלות, וענין זה נעשה ע"י ביטוש הגוף, וע"י הקדמת ביטוש הגוף יכול לבוא אח"כ לעבודה דפסוד"ז ועד להביטול דשמו"ע.

(ח) **ובזה** יובן ענין קושי השעבוד במצרים בעבודת פרך, כי, כדי לפעול זיכרון העולם שיהי' ראוי להגילוי דמתן תורה, הי' צריך להיות תחילה הזיכרון דישראל, כי כל העולם תלוי בישראל, וכמ"ש⁴² גם את העולם נתן בלבם, והזיכרון דישראל נעשה ע"י קושי השעבוד דעבודת פרך, שהיו מחליפים מלאכת אנשים לנשים ומלאכת נשים לאנשים⁴³, שזהו שינוי הטבע שפועל ביטוש הגוף, ועי"ז מאיר בו האור העצמי של הנשמה, וכמשנת"ל גודל מעלת הגוף דוקא, שעל ידו מגיעים למעלה ביותר, עד לעצמות א"ס ב"ה.

והנה כתיב⁴⁴ כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות, ולכן⁴⁵, כמו שהי' גלות מצרים כור הברזל להיות עי"ז מתן תורה, כך גלות

41) ברכות רפ"ה ובפרש"י. וראה לקו"ש חל"ד ע' 69 הערה 18.
42) קהלת ג, יא. וראה לקו"ת במדבר ה, ב.
43) סוטה יא, ב.
44) מיכה ז, טו.
45) ראה תו"א שבהערה 6.

36) ראה תו"ח נח נב, א ואילך.
37) ד"ה פדה בשלום די"ט כסלו פ"ו ואילך וד"ה וישב דש"פ וישב פ"ה ואילך (לעיל ע' 296 ואילך. ע' 357 ואילך).
38) ראה גם המשך תער"ב ח"ב ע' תתכג.
39) פ"ג.
40) תהלים עג, כח.

אדום הוא כור הברזל להיות עי"ז ימות המשיח, והיינו, שכל אריכות הגלות הזה הוא כדי לזכות לגילוי פנימיות התורה שיהי' לעת"ל, כי במתן תורה הי' קבלת התורה הנגלית, אבל פנימית טעמי התורה יהי' הגילוי שלהם לעת"ל, ועז"נ אראנו נפלאות. אך בימינו אלו אין צורך עוד בענין קושי השעבוד כו', שכבר הי' עד עתה באופן של די והותר כדי לצאת י"ח גלות, וכמ"ש אדמו"ר האמצעי⁴⁶ שבטלו השמדות ולא יהיו עוד כו', ולא תקום פעמיים צרה⁴⁷, ותיכף ומיד זוכים לגילוי פנימיות התורה (נוסף על התחלת הגילוי ע"י תורת החסידות), כמ"ש⁴⁸ ישקני מנשיקות פיהו, בביאת משיח צדקנו, בקרוב ממש.

(48) שה"ש א, ב ובפרש"י. וראה לקו"ת

(46) שערי תשובה ח"א ה, ב.

(47) לשון הכתוב — נחום א, ט. וראה צו יז, א.

לקו"ש חכ"ג ע' 306. וש"נ.